

Література

1. Адорно Т. Теорія естетики / Теодор Адорно. – К.: Основи, 2002. – 518 с.
2. Гринченко Б.Д. Народные спектакли / Б.Д.Гринченко. – Чернигов: Типография Губерн. Земства, 1900. – 64 с.
3. Корнієнко Н. Лесь Курбас : репетиція майбутнього / Н.Корнієнко. – К.: Факт, 1998. – 469 с.
4. Куліш Микола. П'єси / Микола Куліш. – К.: Наукова думка, 2001. – 368 с.
5. Постмодернизм. Енциклопедія. – Минск : Книжный дом, 2001. – 1040 с.

Морін О.Л., м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Особливості трудового виховання молодших школярів в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти полягають у тому, що кожен учень має стати не об'єктом а суб'єктом такої "специфічної" форми діяльності як освітня. Тоді означена діяльність набуває ознак цілісної діяльності, буде містити не тільки виконавські елементи, але і на відповідному рівні задум, планування, контроль, оцінку тощо. У результаті дитина відповідно до віку, буде проявляти у будь-якій діяльності самостійність, активність, ініціативність, відповідальність, а саме головне творчість.

Ключові слова. Трудове виховання, молодші школярів, освітня діяльність.

Соціально-економічна ситуація в Україні потребує стабілізації соціальних процесів, забезпечення рішень, спрямованих на підтримку і розвиток інтелектуального й трудового потенціалу суспільства. Перспективи збереження та нагромадження такого потенціалу пов'язані з відтворенням системи трудового виховання учнівської молоді.

На фоні означених проблем зростає актуальність трудового виховання, особливо на початковій ланці освіти. Адже задеклароване основне завдання сучасної, оновленої початкової школи – переорієнтувати освітній процес на освоєння знань, умінь та ставлень, які потрібні сучасній людині для життя. Без потреби в праці, ставлення до неї як необхідності гідного людського життя, духовної цінності, яка дозволяє досягти життєвого успіху, таке завдання не може бути вирішене [1].

Ми розглядаємо трудове виховання як провідний чинник розвитку особистості, що розгортається під час здійснення цілеспрямованого процесу

формування ціннісного ставлення її до праці, як невід'ємний компонент загальної освіти, що акумулює навчальний матеріал усіх предметних галузей та забезпечує освоєння зростаючою особистістю світу загалом.

На нашу думку, трудове виховання має здійснюватися у трьох напрямках.

До першого можна віднести заходи спрямовані не тільки на підвищення якості та забезпечення цілісності освітнього процесу, а ще і успішне їх здійснення при організації трудового виховання і досягненні позитивних результатів в ньому.

До другого можна віднести умови, що безпосередньо впливають на результативність трудового виховання як одного з аспектів цілісного освітнього процесу.

До третьої можна віднести заходи, що враховують специфічні умови, які безпосередньо впливають на визначення завдань, змісту, форм і методів трудового виховання.

Реалізація запропонованих напрямів обумовлює створення певної виховної технології, яка являє собою сучасну цілісну систему трудового виховання молодших школярів, що реалізується шляхом розгортання його змісту, містить шляхи і засоби ефективного досягнення поставлених цілей і спрямовану на розвиток учнів з урахуванням їх потреб, інтересів, особливостей.

Метою статті є розгляд особливостей трудового виховання молодших школярів в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Процес виховання в сучасній педагогічній науці складний, довготривалий його розглядають як динамічну взаємодію (співробітництво, партнерство) вихователя та вихованців, в центрі якої знаходиться особистість дитини в усіх її взаємозв'язках і опосередкуваннях. Це дитиноцентричний підхід і його основні складові – ідеї, моделі, цінності як матеріальні, так і духовні, спрямовані на піднесення духовності, самостановлення та різнобічний розвиток особистості [2].

Безпосередньо процес виховання є послідовністю відповідних

Особистість у просторі виховних інновацій

педагогічних заходів, в результаті реалізації яких відбувається формування особистості відповідно до поставленої виховної мети. Сукупність цілеспрямованих педагогічних заходів утворює організовану послідовність педагогічних впливів, що в свою чергу формує певну цілісну систему виховання. Таким чином, виховання загалом можна розглядати як процес формування особистості в умовах спеціально організованої виховної системи. Будь який освітній заклад є самостійною виховною системою, що безпосередньо продукує процес виховання, а його здійснення забезпечується у процесі спілкування, освітньої, ігрової, спортивної, художньої, трудової і інших видів діяльності учнів.

Провідну роль у педагогічному процесі відіграє педагог, який визначає основні компоненти педагогічної діяльності, що в сукупності утворюють цілеспрямований виховний процес.

Педагогічний процес складається з кількох взаємозв'язаних стадій. Перехід від однієї стадії до іншої здійснюється завдяки зміні цілей виховання, його змісту, форм і методів, ефективності педагогічного впливу на учнів, характеру керівництва ним тощо. У відповідності до досвіду педагога і рівня розвитку можливостей і сприйнятливості до виховання самих учнів, виховний процес певним чином удосконалюється, стає більш дієвим. Цей принцип покладено у педагогіку співробітництва, яка ґрунтується на суб'єкт-суб'єктній взаємодії, передбачає різні види активності учасників освітнього процесу.

Якщо розглядати освітній процес, він керується педагогами через організацію, стимулювання та корекцію виховних впливів. Педагогічні впливи передбачають систему педагогічних ситуацій, які змінюють одна одну. Кожна така ситуація має певну ціль та відповідний зміст.

Освітня діяльність це діяльність, яка за характером її здійснення має для зростаючої особистості об'єктивну і суб'єктивну цінність у набутті знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення опанування відповідною навчальною

програмою або предметною галуззю.

Залучення учнів до освітньої діяльності ще не означає підготовку їх до праці і виховання ціннісного ставлення до неї. Важливо створити певні сприятливі умови, у яких діяльність учнів сприятиме вирішенню найважливіших завдань трудового виховання.

Професійно-особистісні властивості учителя як суб'єкта педагогічної праці істотно впливають на організацію освітнього процесу і результати педагогічної діяльності. Крізь призму своєї індивідуальності педагог активно перетворює нормативні вимоги до своєї роботи, формуючи таким чином своєрідність педагогічної діяльності, а з іншого – педагог як особистість і фахівець формується й удосконалюється під впливом педагогічної діяльності. Здійснення педагогічної діяльності сприяє розвитку певних особистісних рис та якостей учителя, впливає на систему його ставлень, установок, інтересів, на спосіб життя і світогляд загалом [4].

Освітня діяльність молодших школярів має організовуватися як рівноправна співпраця педагогів і учнів, за умови чіткої постановки мети, організації та плануванні процесу навчання, зіставлення і обміну способами дій між суб'єктами освітнього процесу, контролі та об'єктивній оцінці якості виконаної роботи, засвоєнні учнями загальних способів вирішення певних навчальних завдань, застосування їх у практичній діяльності тощо.

На нашу думку, організація спільної освітньої діяльності молодших школярів має здійснюватися у два етапи.

Перший етап полягає у підготовці учнів до включення в спільну діяльність, навчання способам побудови її здійснення, діям взаємного контролю і оцінки, тощо. Учні після закінчення кожного окремого етапу роботи можуть на певному рівні здійснювали як самоконтроль так і перевірку результатів роботи один в одного, що необхідно для кращого усвідомлення ними вимог до рівня освоюваних знань, умінь і навичок, виникненню і підтримки партнерських стосунків між членами навчальної групи, класу тощо[3].

Особистість у просторі виховних інновацій

Другий етап має містити практичне відпрацювання навичок спільної діяльності за завданням вчителя, а саме осмислення спільної мети, аналіз умов вирішення навчальних завдань, планування та організація роботи, зіставлення способів досягнення спільної мети, вибір і оцінка найбільш оптимальних варіантів, контроль і оцінка до початку, в процесі виконання і за результатами індивідуальної роботи з боку учасників спільної діяльності. На другому вчитель має створити умови для того щоб частина його функцій по організації, контролю і оцінці освітньої діяльності здійснювалася самими учнями [3].

Висновок. Трудове виховання в закладах загальної середньої освіти, це багатогранний процес, за результатами якого дитина має проявляти у будь-якій діяльності самостійність, активність, ініціативність, відповідальність, а саме головне творчість. В освітньому процесі кожен учень має стати суб'єктом такої визначальної форми діяльності як навчальна. При цьому сама освітня діяльність набуватиме ознак цілісної діяльності, міститиме не тільки виконавські елементи, але і на відповідному рівні задум, планування, контроль, оцінку тощо.

Література

1. Гриценок, Л. І. (2017). Трудове виховання в початковій школі: психологічні мішені виховних задач. *Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції Східноукраїнська організація "Центр педагогічних досліджень"*. Харків. Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/709385>
2. Гуцан, Л. А. (2017). Трудове виховання в сучасній початковій школі. *Reports of Table Talk "Actual issues of personal self-employment in the educational space December 18, 2017"*, *Far Journal*. Взято з: <https://fdotadotr.files.wordpress.com/2018/04/3-d0b3d183d186d0b0d0bd.docx>
3. Фарапонова, Э. А., Ушнев, С. В. (1990). Роль совместной учебно-трудовой деятельности в формировании психологической готовности школьников к труду. *Вопросы психологии*. 4, 75-82.
4. Чепіль, М. М., Федорович, А. В. (2008). Підготовка вчителя трудового навчання: історія, реалії та перспективи. Монографія. М. М. Чепіль. (Ред.). Дрогобич. Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.